

Op het snijvlak van opgave en ontwerp

NAi Beleidsplan 2009-2012

Maart 2008

Inhoudsopgave **pagina**

Managementsamenvatting	3/34
Inleiding: Op het snijvlak van opgave en ontwerp	5/34
1. Huidig institutioneel profiel en positie in het bestel	7/34
2. Plannen 2009-2012	10/34
2.1 De toekomst van Collectie NAI: Zorgen voor architectonisch erfgoed	13/34
2.2 De toekomst van Museum NAI: Presentatie hedendaagse architectuur	16/34
2.3 De toekomst van Platform NAI: Verbinden, inspireren, opiniëren	19/34
2.4 De toekomst van Bedrijf NAI	26/34
3. Organisatie en bestuur	28/34

Managementsamenvatting

Missie

Het NAI staat pal voor de belangrijke rol van architectuur en ruimtelijk ontwerp in de omgang met het erfgoed, de inrichting van het land en het scherp krijgen van maatschappelijke opgaven. Het wil het belang van deze rol uitdragen naar een zo breed mogelijk publiek om zodoende bij burgers een zo groot mogelijke betrokkenheid te kweken bij het scheppen van ruimtelijke kwaliteit en het koesteren daarvan. Een traditie van collectieve verantwoordelijkheid is wat Nederland wereldwijd zo bijzonder maakt en het is door het uitvoeren van deze missie dat het NAI wereldwijd een leidende positie heeft. Deze verworvenheid kan alleen behouden blijven indien er in deze verworvenheid geloofd blijft worden, dat wil zeggen dat ze wordt onderhouden en er verder in wordt geïnvesteerd.

Het NAI streeft hierbij twee kerndoelen na:

1. Het aanbieden van een omgeving waarin de culturele betekenis van architectuur zichtbaar, ervaarbaar en bediscussieerbaar wordt gemaakt, en waar het publiek wordt geïnspireerd en gemotiveerd;
2. Het aangaan van samenwerkingsverbanden die deze betekenis ook elders zichtbaar maakt: internationale projecten, convenanten, 'endorsements', publicaties, gemeenschappelijke research, evenementen op locatie.

Om deze doelen te bereiken heeft het NAI de volgende middelen tot zijn beschikking of wil het die ontwikkelen.

1. Collectie als schat om trots op te zijn, bron om onderzoek mee te doen of educatie op te baseren, alsmede vergelijkingsmateriaal voor hedendaagse opgaven en ontwerpen;
2. Bibliotheek en documentatiecentrum als knooppunt van kennis;
3. Museale en educatieve presentaties ter verwondering, betovering, onderricht, inspiratie, motivatie en agendering
4. Platform NAI, met web, podium voor debat, tijdschrift, matchmaking, uitgeverij, laboratorium, huis voor zusterinstellingen, ontmoetingscentrum, winkel, Circle, vriendenvereniging, etc.;
5. Twee institutionele omgevingen (Rotterdam, Maastricht) waar deze middelen op publieksvriendelijke en professionele wijze kunnen worden aangewend.

Wanneer we de komende jaren succesvol willen zijn, is richtpunt en koersplan nodig. Daarom heeft de directie voor de komende jaren een duidelijke route uitgezet die recht doet aan de volle breedte van het NAI. De volgende voornemens zijn dan ook onlosmakelijk met elkaar verbonden:

- Bestendigen en uitbouwen van het archief tot een omvattende, zichtbare en toegankelijke **Collectie**, als hart van een breed erkend expertisecentrum voor vakbeoefenaren.

- Het verder profileren van een voor een breed publiek toegankelijk **Museum**, waar altijd wat te doen is in een aangename en inspirerende omgeving.
- Uitbouwen van de rol van **Platform**, en daarmee komend tot een volwaardig sectorinstituut, herkenbaar voor iedereen die ofwel professioneel, ofwel als betrokken burger, begaan is met de inrichting van het land.
- Het door middel van concrete **Coalities** sterker maatschappelijk verankeren van het NAI als sectorinstituut.

Voorliggend beleidsplan verschaft over deze voornemens de inhoudelijke details.

Voor het daadwerkelijk op hoog niveau kunnen benutten van het NAI en het uitvoeren van de beleidsvoornemens, is een solide financiering noodzakelijk. Helaas is dit op diverse fronten geen gegeven en bestaat er grote spanning tussen de taken van en de verwachtingen jegens het NAI, en wat daarvan in de praktijk kan worden waargemaakt. Het NAI doet daarom een beroep op de overheid de steun substantieel te verstevigen:

Door:

- de middelen te verschaffen die nodig zijn voor de kerntaken van het instituut en de kosten hiervan te indexeren;
- nieuwe structurele taken adequaat te financieren;
- compenserende maatregelen te treffen voor beleidswijzigingen met financiële consequenties;
- het mogelijk te maken de toegekende status van sectorinstituut als Archief, Museum en Platform als zodanig landelijk en sectorbreed te profileren;
- een blijvende aandacht voor het gebouwprobleem dat afbreuk doet aan de reputatie van het NAI en de Nederlandse architectuur.

De financiële paragraaf in het beleidsplan onderbouwt dit appèl.

Tot slot: maatschappelijk staan we de komende jaren voor enkele forse opgaven met grote ruimtelijke implicaties. De architectuur zal eens te meer zijn vermogen kunnen aanspreken bij het beantwoorden van deze opgaven een centrale rol te spelen. Het Nederlands Architectuurinstituut is er klaar voor de bruggen te slaan.

Inleiding: Op het snijvlak van opgave en ontwerp

Een instelling met zo'n grote internationale reputatie als het NAI, opgericht voor het bevorderen van kwaliteit in het vak dat overal ter wereld wordt beoefend, dat iedereen aangaat, dat zich uitstrekt over alle ruimtelijke schaalniveaus van legosteentje tot landschapsontwerp, dat even oud is als de menselijke beschaving en dat daarvan sindsdien als een der belangrijkste graadmeters wordt gezien: zo'n instelling is zelf een beschavingsfeit. Het NAI heeft sinds zijn oprichting in 1988, met in zijn reikwijdte en diversiteit een uniek programma, uitdrukking gegeven aan het culturele belang van architectuur: door het verzamelen, ontsluiten en presenteren van de belangrijkste Nederlandse architectuurarchieven; door het tonen van de beste voorbeelden uit de internationale hedendaagse praktijk; door de organisatie van debat, educatieve programma's en reizende tentoonstellingen en nog veel meer. De vraag is nu waartoe dit prachtige instrumentarium de komende jaren moet dienen om die centrale rol van de architectuur als brandpunt van cultuur en samenleving gestalte te blijven geven.

Deze centrale rol is namelijk zeker geen vanzelfsprekendheid. Zonder noodzaak geen relevantie. Het lijkt een platitude, maar voor de architectuur is het een belangrijke observatie. Hoe vaak wordt dit vak niet beklagd om zijn culturele gewichtsverlies. Het zou:

- Worden gemarginaliseerd in het bouwproces tot louter esthetisch advies;
- Met *dédain* worden bekeken door de consument die liever beproefde retrostijlen wil dan eigentijdse en zelfbewuste vormgeving;
- Slechts als oppervlakkig icoon worden benut door opdrachtgevers, voor wie het gebaar bij oplevering belangrijker is dan het gebruik en betekenis over langere termijn;
- Als een pure dienstensector worden aangemerkt binnen een wettelijke regelgeving, die aanzet tot een supranationale juridische professionalisering ten koste van het subtiële gevoel voor de waarde en kracht van een plek;
- Als een achterhaalde analoge communicatievorm worden gezien in een tijd van vergaande digitalisering en connectiviteit;
- Als medeschuldige aan een alomvattend klimaatprobleem worden bestempeld door de jarenlange bouwproductie dat zich verre hield van duurzaamheidsprincipes. Enzovoorts.

Je kunt op elk van deze zorgen veel afdingen. Maar je kunt ze alle tezamen niet ontkennen. De architectuur heeft binnen haar eigen gelederen welsprekende en uiterst gepassioneerde pleitbezorgers, maar feit is dat ze niet automatisch over de geloofwaardigheid beschikt die hoort bij grote culturele autoriteit. En de centrale stelling van dit beleidsplan voor het toekomstige NAI is dat dit komt doordat de architectuur van nu zich nog te weinig richt op de opgaven van de

toekomst en daarmee kansen onbenut laat om haar eigen onmisbaarheid te bewijzen.

De ambitie is te zorgen dat het beste uit de architectuur beter aansluit op het meest urgente in de samenleving. Het NAI van 2009-2012 moet een cultuurinstelling worden waarin dat wat maatschappelijk nodig is wordt verbonden met wat door architectuur mogelijk is. Maatschappelijke kwesties en sociale urgenties worden vertaald naar een ruimtelijke opgave die de architectuur in de meest brede zin niet alleen uiterst relevant maakt, maar deze ook maximaal inspireert en inhoud geeft. Ontwerpen en bouwen aan de toekomst: de opgave is enorm. De huisvestings-, veiligheids- en duurzaamheidsvraagstukken, en de gewenste cultuurparticipatie en interculturele dialoog vragen dringend om creativiteit, om intelligentie, om innovatief vermogen, om ruimtelijk inzicht, om ontwerp. Het NAI als sectorinstituut, als culturele instelling en als hoeder van de beste architectonische tradities van Nederland, is bij uitstek de plek om de brug slaan tussen wat moet, en wat mogelijk is. Tussen opgave en ontwerp. Tussen topprioriteit en toptalent. En tussen een prachtig vak en een hooggeëerd publiek.

Het NAI wil op dat snijvlak een agenda bieden, een klankbord, een podium en een arena voor ideeën over architectuur die niet alleen gaat om die zeldzame uitzondering.

1. Huidig institutioneel profiel en positie in het bestel

Het NAI is het nationale instituut voor architectuur, landschapsarchitectuur, stedenbouw en interieurarchitectuur en hanteert dus een breed architectuurbegrip. Het instituut beheert voor het rijk met name de architectenarchieven, en maakt deze toegankelijk voor zowel vakmatig als algemeen publiek. Daarnaast organiseert het NAI tentoonstellingen en andere publieksactiviteiten, biedt het educatieve programma's aan en geeft publicaties uit, in oude en nieuwe media. Door de brede collectie, de activiteiten en de kennis, kunde en faciliteiten die op deze gebieden zijn opgebouwd, fungeert het NAI als het nationale instituut dat de hele sector vertegenwoordigt. Het NAI initieert en coördineert tal van activiteiten, biedt een platform voor veel andere instellingen in de sector en neemt het voortouw in de presentatie van Nederlandse architectuur in het buitenland.

Het NAI vervult besteltaken op het gebied van erfgoed, informatievoorziening, educatie en reflectie. Om zijn besteltaken te kunnen vervullen, beschikt het NAI in Rotterdam over een archief, een bibliotheek en studiezaal, een tentoonstellingsruimte, en ruimtes voor debat. Het NAI beschikt voorts over een presentatieruimte in Maastricht en levert voortdurend inhoud (bruiklenen, kennis, advies) aan andere instellingen in binnen- en buitenland.

Collectie

De rijkscollectie die het NAI beheert, behoort tot één van de belangrijkste en grootste bouwkunstcollecties ter wereld, met tal van archieven en verzamelingen van belangrijke Nederlandse architecten. Acquisitie, onderzoek, conservering, ontsluiting en beschikbaarstelling van deze collectie behoren tot de kerntaken van het instituut. De archieven, met de informatie die daarin besloten ligt, worden niet alleen benut voor tentoonstellingen, publicaties, onderzoek en onderwijs, maar vormen bovendien een belangrijke bron voor beleidsmakers en uitvoerders bij actuele vraagstukken en ontwerpgevallen. Samen met de bibliotheek en de website vormen de archieven de basis voor de functie van informatie- en kenniscentrum die het NAI vervult.

Museum

Het NAI organiseert 12 tot 15 exposities per jaar waarin architectuur in de volle breedte (van interieurdesign tot landschapsinrichting, van volkshuisvesting tot infrastructurele werken) aan bod komt. Actuele en historische, Nederlandse en internationale, monografische en thematische onderwerpen wisselen elkaar af.

Educatie is een speerpunt. Het instituut ontplooit een breed aanbod van educatieve activiteiten, die voor een belangrijk deel zijn gericht op het primair en het voortgezet onderwijs. Deze activiteiten hebben in de afgelopen jaren geleid tot een groei van het educatieve bezoek. Op het gebied van

architectuureducatie vervult het NAI een nationale taak, onder andere met een landelijk CKV-aanbod.

Platform

Met zijn activiteiten is het NAI daarmee eerst en vooral een publieksinstelling. Het richt zich zowel op de vakwereld van architecten, ontwerpers en andere professioneel betrokken partijen (bouwnijverheid, ontwikkelaars, woningcorporaties, bestuurders, overheden, wetenschap, etc.) als op een breed publiek. Het NAI ontvangt ruim honderdtwintigduizend bezoekers per jaar. De platformfunctie krijgt verder gestalte in lezingen, workshops, symposia en debatten waarin actuele en historische vraagstukken ter discussie worden gesteld, al dan niet ondersteund door publicaties. Het NAI geeft daarmee invulling aan zijn taak het publieke debat te stimuleren.

NAI en de wereld

Als sectorinstelling vervult het NAI een leidende en coördinerende rol in het internationale architectuurbeleid van Nederland. Het NAI verzorgt de Nederlandse presentaties op statelijke manifestaties zoals de Internationale Architectuurbiënnales van Venetië en São Paulo. Met een programma van reizende tentoonstellingen, lezingen, debattournees en internationale bezoekersprogramma's zorgt het NAI er voor dat de architectuur en ruimtelijke ordening van Nederland in het buitenland bekendheid krijgen. Anderzijds brengt het NAI in Nederland belangwekkende internationale ontwikkelingen in de architectuur voor het voetlicht door middel van tentoonstellingen en lezingen. Het NAI voert het secretariaat en speelt een leidende rol in de ICAM, de wereldkoepelorganisatie van architectuurmusea.

NAI en Nederland

Het NAI neemt in het Nederlandse architectuurbestel een centrale positie in. Door deze positie is het in staat om activiteiten in de sector af te stemmen en als spin in het web te fungeren voor allianties met derden. Het NAI werkt samen met tal van instellingen op lokaal, nationaal en internationaal niveau. Binnen de architectuursector bestaan samenwerkingsverbanden met onder andere het Stimuleringsfonds voor Architectuur, Architectuur Lokaal, Archiprix, European, BONAS (Stichting Bibliografieën en Oeuvrelijsten Nederlandse Architecten en Stedebouwkundigen), Archined, het Berlage Instituut, Stichting Archis, de Internationale Architectuurbiënnale Rotterdam en lokale architectuurcentra. Deze samenwerkingsverbanden dragen zowel een projectmatig als een structureel karakter, bijvoorbeeld voor besteltaken als documentatie, educatie en internationale activiteiten. Aan enkele architectuurinstellingen (Archiprix, European en BONAS) biedt het NAI onderdak, waardoor op het gebied van huisvesting, faciliteiten en administratie maximaal schaalvoordeel wordt bereikt. Met verwante organisaties als de

RACM, het Nirov en het Ruimtelijk Planbureau vindt uitwisseling plaats en worden regelmatig allianties aangegaan. Daarnaast kent het NAI samenwerkingsverbanden met brancheorganisaties, academies, universiteiten en het nationale erfgoed- en museumveld.

Belangrijke functie van het NAI binnen al deze samenwerkingsverbanden is de bijdrage die het levert aan de publieke zichtbaarheid van de partners. Vanuit cultuurpolitiek en vanuit het architectuurbeleid fungeert het NAI op het kruispunt van sector en algemeen publiek.

NAi Maastricht

In 2006 heeft het NAI een dependance geopend in de Wiebengahal in Maastricht. De dependance is gerealiseerd met structurele steun van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de provincie Limburg, de gemeente Maastricht en Vesteda. In de voormalige fabriekshal in de wijk Céramique worden jaarlijks drie tentoonstellingen georganiseerd evenals lezingen en debatten, waarmee het publieksbereik van het NAI behoorlijk wordt vergroot.

2. Plannen 2009-2012

Beleids horizon

Gegeven de maatschappelijke en disciplinaire urgenties, hoe kunnen die door het NAI de komende jaren het best beantwoord worden? En welke beleids horizon is dan voor de komende jaren voor het NAI wenselijk?

Naast het koesteren van de sterke punten van het instituut als rijkscollectie en architectuurmuseum, gaat het daarbij met name om een perspectief waarmee het NAI de komende jaren zijn maatschappelijke, cultuurpolitieke, publieke en disciplinaire legitimiteit verder kan vergroten en zijn internationale betekenis verder gestalte kan geven. Indien het NAI zich verder wil ontwikkelen als sectorinstituut, zal het daaraan concreet inhoud moeten geven door naast het vervullen van enkele bestelmatige functies, door te groeien naar een verbindende en agenderende organisatie voor de volle breedte van de sector. Sterker nog: dit doorgroeien betekent in feite het daadwerkelijk realiseren van een bestelfunctie die reeds een gegeven is, maar nog onvoldoende uit de verf komt: een waarlijk sectorinstituut te zijn, dat verbindt, inspireert, behartigt en verdedigt. Het sectorinstituut NAI dient voor alles de relevantie van de architectuur als ontwerpdiscipline te bewijzen en te propageren en daarmee de geloofwaardigheid van de architectuur. Daarmee draagt het uiteraard ook bij aan de geloofwaardigheid van zichzelf.

Dit kan alleen zijn beslag krijgen indien het instituut weet in te spelen op maatschappelijke, culturele en technologische ontwikkelingen door vanuit een krachtige visie op het potentieel van de architectuur, een programma samen te stellen dat het instituut als arena van deze ontwikkelingen profileert. Het NAI kan als het ware zijn eigen culturele mandaat opeisen door naast een rol van informant, ook de rol van agendamaker op zich te nemen. En naast de rol van ambassadeur ook die van matchmaker om voor het uitvoeren van die agenda coalities te (helpen) smeden.

De inhoud van dit werk is kortweg samen te vatten met de begrippen “pull” and “push”. Pull verwijst naar de wijze waarop het NAI de architectuur bij de grote kwesties van onze tijd weet te betrekken en zodoende ‘relevantie’ verschaft. Push verwijst naar de wijze waarop de architectuur zijn eigen plan trekt en langs de weg van creativiteit, nieuwsgierigheid en innovatie tot inspiratie strekt.

Om een positie te bereiken waarmee het NAI deze beleidsambities daadwerkelijk kan effectueren moet het instituut in de komende jaren verder aan relevantie winnen, zowel nationaal als internationaal, zowel bij de vakgemeenschap als bij het brede publiek. Die relevantie kan niet uitsluitend op grond van (vak)inhoudelijke expertise en programmatische kwaliteit worden verworven. Daarvoor is het ook nodig dat de verhalen, de activiteiten en de diensten van het NAI door grotere groepen worden gekend, gebruikt en gewaardeerd. Naast het optuigen en opstuwen van de architectonische agenda

zal de inzet van het NAI in de komende beleidsperiode daarom vooral zijn om het bereik, de slagkracht en de actieradius van het NAI verder te vergroten. Niet zozeer vanuit een cultuurpolitieke legitimatie als wel vanuit de urgentie om de kwaliteit van de gebouwde en ingerichte omgeving naar een hoger plan te tillen.

Vergroting van publieksbereik en mediabereik, verhoging van de internationale presentie en versterking van de banden met de (inter)nationale vakgemeenschap zijn noodzakelijk om de schaa sprong te maken die nodig is om missie en ambities van het NAI te realiseren. Al deze ingrediënten zorgen er namelijk voor dat het NAI meer inkomsten verwerft, meer sponsors en partners aan zich bindt en gesteund wordt door een grotere schare supporters. Nog meer dan voorheen moet het NAI in de komende jaren zijn vermogen inzetten om successen te bereiken. Wil een aantoonbaar deel van de bovenbeschreven beleidshorizon in daden worden omgezet, dan zal de omzet die afgelopen jaren op een niveau is gekomen van tegen 9 miljoen euro, in de komende periode verder structureel moeten groeien in de richting van de 10 miljoen (zie begroting). Nog heeft het NAI wereldwijd een leidende positie in het legitimeren van architectuur als buitengewoon sterk instrument van maatschappelijke vernieuwing. Om die positie te behouden is een vervolginvestering noodzakelijk. Daarmee zal Nederland zijn ongeëvenaarde status op dit deel van cultuurbeleid weten te behouden.

Rollenspel

Vanuit deze motieven om zowel de architectuur als prachtig cultureel medium, als het NAI als nationale en internationale hoofdrolspeler te laten floreren, nemen we ons voor de komende jaren het volgende voor:

- NAI vlaggenschip Architectuurbeleid: Het cultuurpolitieke fundament: sectorinstituut en opiniërend podium met een eigen agenda. (Dit betreft het werk dat rechtstreeks vanuit het overheidsbeleid aan het NAI wordt toegedicht. Dienstbaar aan de sector, ideeënrijk naar het publiek);
- NAI relevant: Het versterken van de relatie tussen maatschappelijke opgave en architectuur; tussen toptalent en topprioriteit. (Dit betreft de 'pull', het betrekken van architectuur op wat maatschappelijk echt nodig is);
- NAI energie: Tonen van inspiratie, ambitie, nieuwsgierigheid, creativiteit en enthousiasme. (Dit betreft de 'push', het verkennen van het creatieve potentieel van de architectuur om zichzelf steeds opnieuw te manifesteren);
- NAI do-tank: Activiteiten om aan deel te nemen. (Dit betreft het verder uitbouwen van een identiteit van het NAI als plaats waar niet alleen iets gehaald kan worden (museum), maar ook een plaats waar iets gebracht en zelfs gemaakt kan worden (educatie, laboratorium, meldkamer, debatcentrum, en andere interfaces van interactiviteit);

- NAI beleving: Animatie van het gebouw. (Dit betreft het tot nieuwe vormen van leven brengen van het gebouw dat door zijn typologische driedeling en door zijn sterke beeldwaarde anno 1992 toe is aan een hedendaags gebruik dat past bij de identiteit van het NAI anno 2010);
- NAI erfgoed: Excellent & Exemplarisch. (Dit betreft het opnieuw op de kaart zetten van de erfgoedfunctie van het NAI door middel van digitalisering, nieuwe onderzoeksvragen, vergroten van het publieksbereik en een duidelijke keuze voor de integrale geschiedopvatting waarin het uitzonderlijke niet zonder het algemene kan);
- NAI altijd bij je: Internet, user generated platforms, meldkamer, RSS. (Dit betreft een Digitale Sprong waarbij gebruik wordt gemaakt van de modernste digitale (netwerk)technieken voor het aan aanspreken van nieuwe vormen van loyaliteit);
- NAI tools/ interventions als zendstation voor internationale activiteiten binnen de beleidsvierhoek OC&W, BuZa, EZ en OS. (Dit betreft het ontwikkelen van een ambitieus buitenlandbeleid dat cultuurexport verbindt met vraaggerichte activiteiten vanuit marktverkenningen en hulpvragen);
- NAI in context: Verdere inbedding NAI in Europa-Nederland-Rotterdam. (Dit betreft de verheldering van de rol van het NAI als nationaal instituut als belangrijke stem in de Europese cultuur, alsmede van de lokale betekenis van het NAI binnen de Rijnmond regio. Voor Maastricht geldt een vergelijkbare ambitie);
- NAI Netwerk: Partners-Relaties-Vrienden-Klanten dwars door bouwkolom en samenleving. (Dit betreft een verdere professionalisering van de wijze waarop het NAI zijn relatiebeheer verricht, inclusief het aanscherpen van het gastheerschap en andere vormen van klantenbinding. Het doel hiervan is het NAI als bestemming van een veel diverser publiek).

Wat al deze rollen verbindt is de wens om met het NAI een actieve rol te spelen binnen de ontwikkeling van de architectuur als vakmatige discipline, als cultuurdrager en als economische activiteit. Het NAI kan deze rollen in de toekomst met verve spelen als het zich er op toelegt zijn maatschappelijke verankering te verstevigen. Wat hieronder volgt is de uitwerking hiervan met betrekking tot de erfgoedfunctie, de museumfunctie en de platformfunctie, alsmede de materiële, technische en organisatorische voorwaarden waaronder gewerkt wordt

2.1 De toekomst van Collectie NAI: Zorgen voor architectonisch erfgoed

De Collectie van het NAI is -met haar 18 kilometer archief, 1200 maquettes en bibliotheek met meer dan 42.000 banden en tijdschriften- één van de grootste architectuurarchieven ter wereld. Deze dient als bron voor vele soorten onderzoek, als visuele bibliotheek van ideeën en idealen die de afgelopen tweehonderd jaar opgang hebben gemaakt. Juist omdat de archieven niet alleen de topstukken laten zien maar ook de gehele context van het ontwerpproces, kunnen gemakkelijk thema's worden gelicht uit het materiaal die aansluiten bij ongeveer elk type onderzoeksvraag of bijdragen aan het actuele debat over de gebouwde omgeving. Het verder uitbouwen van het NAI tot nationaal en international expertise centrum op het gebied van (Nederlandse) architectuur kan bovenstaande verder versterken. Hiervoor is het noodzakelijk dat de komende periode het zichtbaar en vindbaar maken van de collectieonderdelen nog aanzienlijk wordt verbeterd.

Continuïteit erfgoedtaken

Het spreekt vanzelf dat het verwerven, beheren, conserveren en beschikbaar stellen van de archiefcollectie van Nederlandse architecten met daarnaast het actieve onderhoud van de bibliotheek altijd de hoogste prioriteit blijft behouden. Dit betreffen immers kernactiviteiten van het NAI als sectorinstituut. Ter bestendinging van de relevantie van dit werk wil het NAI deze taken graag uitvoeren in het licht van de dynamiek die zich binnen de publieksbehoefte, het institutionele veld en de ontwerpprofessionen voordoet. Daarvoor is cultivering van het contact met andere onderdelen van het NAI belangrijk.

Maar ook het gebruik en goede vindbaarheid van de collectie draagt bij aan de legitimatie van erfgoedbehoud. Beheer en beschikbaarstelling kunnen dan ook niet los van elkaar worden gezien. Onverminderd zal daarbij worden gewerkt aan het erfgoedbeheer, volgens de richtlijnen en voorwaarden van erfgoedinspectie, om het originele materiaal in zo goed mogelijke conditie voor de toekomst te bewaren.

Acquisitie- en inventarisatiebeleid

De eens centrale rol van de architect in het bouwproces verandert en dat heeft op termijn consequenties voor de wijze van acquireren. Echter, archieven daterend uit de 20ste eeuw, kunnen voorlopig nog op basis van het oeuvre van een architect worden verzameld, mits dit breed geschiedt. Een goede digitale ontsluiting zorgt er bovendien voor dat veel materiaal ook op onderwerp gevonden wordt. Actieve acquisitie van sleutelarchieven zoals van OMA en Van Eyck blijft een hoge prioriteit houden. Uitbreiding van het verzamelbeleid naar verwante terreinen als landschap- en interieurarchitectuur is in de komende jaren echter niet mogelijk tenzij er extra middelen worden verworven

voor de verwerking. Nieuw acquisitiebeleid zal worden ontwikkeld voor digitale archieven en “born digital” materiaal.

Met het oog op de beperkte opslagruimte in de huidige hoogwaardige depots wordt de mogelijkheid tot het onderbrengen van delen van de collectie na digitalisering in externe depots onderzocht. Tevens wordt nagegaan of het mogelijk is strengere eisen aan de groei te stellen: schonen voor de poort en beperkingen stellen aan hoeveelheden.

De inventarisatiewerkzaamheden staan al lange tijd zwaar onder druk, onder andere veroorzaakt door de benodigde inzet van personeel voor het nu in aanbouw zijnde digitale Collectie Informatie Systeem. Hier doet zich een voelbare spanning voor tussen twee even wezenlijke taken van Collectie: acquisitie en ontsluiting.

Uitbouw Nederlands Architectuur expertisecentrum (NAe)

Binnen Nederland neemt het NAI een unieke positie in als sectorinstituut; museum, archief, bibliotheek en netwerkorganisatie ineen. De archiefcollectie vormt een rijk gevulde schatkamer van ons architecturale erfgoed. Zowel de uitzonderlijke topstukken van Nederlandse architecten (excellentie) én de meer gewone onderstroom van bouwwerken (exemplarisch) is er vertegenwoordigd. Het doel voor de komende beleidsperiode is dan ook te streven naar een situatie waarin iedereen - de vakwereld van architecten en vormgevers, studenten, journalisten en beleidsmakers - die iets over (Nederlandse) architectuur wil weten en bij het NAI terecht komt, fysiek in de studiezaal of via het web een antwoord op zijn vraag kan vinden.

Als de grootste architectuurbibliotheek van Nederland en één van de grootste wereldwijd zal de positie van de bibliotheek en het profiel van haar collectie in nationaal en internationaal perspectief grondig worden onderzocht op haar specifieke kwaliteiten.

Met de ingebruikname van de nieuwe website in september 2007 is ook de bibliotheekcatalogus via het web beschikbaar. Hiermee is een bescheiden begin gemaakt van de uitvoering van de ‘digitale sprong’ op weg naar het NAI als (virtueel) kenniscentrum, een ontwikkeling waaraan in de komende periode krachtig verder zal worden gewerkt.

Voor het verder ontwikkelen van het expertisecentrum is de lancering van het Collectie Informatie Systeem (CIS) waarin de archiefcollectie, maquettedatabase en bibliotheekcatalogus en bedrijfsprocessen op geïntegreerde wijze worden ontsloten van cruciaal belang. Een rol is hierbij tevens weggelegd voor het NAI als wegwijzerfunctie o.a. naar bronnen elders en het ontwikkelen nieuwe webdiensten zoals actuele en/of interessante webdossiers met zowel archief- als bibliotheekmateriaal. De uitbouw van het expertisecentrum zal extra inspanning vragen terwijl de bezetting van de studiezaal nu al een probleem is.

Digitalisering delen van de collectie

De museumwereld loopt ten opzichte van de bibliotheekwereld behoorlijk achter wat betreft het aanbieden van gedigitaliseerd materiaal. De huidige generatie studenten en professionals verwacht echter in toenemende mate studiemateriaal in tekst en beeld in digitale vorm op de website van een instelling te vinden. Afgezien van de 101 markante stukken, welke een uitstekend overzicht geeft van de topstukken en topcollecties van het NAI, is er nog weinig gedigitaliseerd. Behalve de toegankelijkheid is het beschermen van de vaak kwetsbare tekeningen een goed argument om vooral veel geraadpleegd materiaal te digitaliseren opdat het originele materiaal alleen in uitzonderingsgevallen uit de kast hoeft te worden gehaald. Op dit moment is er geen mogelijkheid zelf grote digitaliseringsprojecten op te starten omdat daarvoor vooralsnog de technische infrastructuur, de mensen en de middelen ontbreken. In de komende jaren zal het NAI bij nationale digitaliseringsprogramma's projectvoorstellen indienen om delen van de collectie – topcollectie, uniek, hoge culturele waarde, veel gevraagde collectie – via 'preservation digitisation' methoden beschikbaar te stellen en duurzaam te bewaren.

Versterken relatie met wetenschappelijke architectuur opleidingen en andere partners

De relatie met architectuuropleidingen en instellingen zoals de Kunsthistorische opleidingen aan de Universiteiten, de Technische Universiteiten, Academies van Bouwkunst is over het algemeen goed maar ook veelal incidenteel. (Op internationaal niveau bestaan er diverse samenwerkingsverbanden met oa. RIBA, Getty Research Institute, CCA, VAI (Belgie) en via ICAM alle andere internationale architectuurinstellingen.) Het NAI kan en wil een samenbindende rol spelen in de organisatie van het debat over architectuur alsmede de initiërende rol tot nieuwe gezamenlijke initiatieven. Het streven is studenten meer aan het NAI te binden met het volgen van verplichte studieonderdelen in NAI via opdrachten, excursies, lezingen en stages. Structureel samenwerken met expertise buiten de deur en partnerships aangaan met onderzoeksinstituten is ook van groot belang voor de verankering van het NAI in de vakwereld.

Het NAI is een partner binnen het landelijke Consortium Nederlands Erfgoed: Digitaal! dat moet resulteren in toegankelijke collecties in het publieke domein. Op het gebied van collectiebeheer is er nationaal en internationaal samenwerking over archief conservering (ICN, VAI, ICAM), en is het NAI aangesloten bij Erfgoed Nederland. Met betrekking tot ontwikkeling van de Nederlandse Art and Architecture Thesaurus (AAT) is er samenwerking met de Rijksdienst voor Kunsthistorische Documentatie (RKD), de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurhistorie en Monumenten (RACM) en het Rijksmuseum.

2.2 De toekomst van Museum NAI: Presenteren van hedendaagse architectuur

Het volharden in een hoofdzakelijk museale – dat wil zeggen representatieve – aanpak zal ons onherroepelijk de toegang ontzeggen tot de culturele dynamiek waarin globalisering, digitalisering, migratie, vergrijzing, culturele heroriëntatie en een terugtrekkende staat, robuuste tendensen zijn die niet alleen het maatschappelijke speelveld veranderen, maar ook de positie van de architectuur op dat speelveld. In de aankomende periode zal het NAI daarom een tentoonstellingsprogramma ontwikkelen waarmee enerzijds een groter en gevarieerder publiek kan worden bereikt en anderzijds een duidelijker inhoudelijk profiel wordt neergezet. Een programma waarin nadrukkelijk langere lijnen op het gebied van architectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur worden aangegeven en waarin de focus op de verworvenheden en prestaties van de discipline zal worden verruimd naar de rol van diezelfde discipline bij het beantwoorden van diverse opgaven. Het programma zal aan relevantie moeten winnen en meer agenderend moeten zijn om daadwerkelijk een bijdrage aan het maatschappelijke debat te kunnen leveren. Dit ligt besloten in de keuze van de onderwerpen, maar vooral ook in de wijze waarop het publiek wordt benaderd. Het NAI zal het vakpubliek, al dan niet gezamenlijk met marktpartijen en de overheid, een grotere rol geven in het genereren van inhoud door nieuwe samenwerkingsverbanden en onderzoekopdrachten. Het programmeren van meer toegankelijke, breed gedragen onderwerpen zal de betrokkenheid bij het algemene publiek bovendien vergroten. Het publiek zal daarbij op een andere toon en met activiteiten in aansprekende formules en een verrassende communicatiestrategie moeten worden benaderd. Hiertoe zullen de grenzen worden opgezocht van wat een tentoonstelling kan zijn: presentaties zullen aan interactiviteit moeten winnen en soms letterlijk als podium voor discussies of ontmoetingen gaan functioneren. Lezingen, debatten, workshops, evenementen en het digitale domein zullen om die reden meer dan voorheen onderdeel uitmaken van het tentoonstellingsprogramma om de inhoud zo gelaagd en integraal mogelijk te presenteren en de dialoog tussen tal van partijen op diverse niveaus aan te moedigen. Het publiek zal op die manier meer als deelnemer dan als cultuurconsument worden aangesproken.

In de programmering zullen de thema's wonen, veiligheid, duurzaamheid, participatie en dialoog steeds centraal staan. In wisselende combinaties en met gevarieerd gewicht, laden deze thema's de specifieke programmering zowel nationaal als internationaal, voor jong, oud en alles daartussenin. Het lezingen- en debattenprogramma, maar ook de inhoudelijke dialoog binnen het internationale programma zal daarbij een continue voedingsbodem zijn voor de totstandkoming en actualisering van het tentoonstellingsprogramma en de overige activiteiten. Eén van de lange lijnen in de programmering is een jaarlijkse presentatie (wellicht financieel ondersteund door het ministerie van

VROM) over de ruimtelijke opgave in Nederland met daarin aandacht voor de gebieden water, mobiliteit, natuur, landschap, wonen en werken. In het addendum 'Presentatie' worden de contouren van het programma uitgebreider geschetst.

NAi Maastricht

Bovenstaande opmerkingen over de museale ambities van het NAi gelden ook voor de vestiging in Maastricht. Toch is het niet voldoende in de regio slechts het tentoonstellingsbeleid van het NAi te dupliceren. Binnen het met schaarse middelen gefinancierde architectuur- en cultuurbestel in Nederland zijn doublures immers uit den boze. Het is voor het NAi evident dat de vestiging in Maastricht alleen bestaansrecht heeft wanneer het een eigen, herkenbaar profiel kan opbouwen. Dit profiel dient complementair te zijn aan wat het NAi in Rotterdam en elders reeds programmeert en tegelijkertijd kansrijk te zijn binnen de Euregio. Daarom is in de afgelopen periode en op basis van verschillende beproefde modellen gezocht naar een concept dat zowel voorziet in een locale, nationale en internationale kennisbehoefte, als in een inhoudelijk perspectief waar het NAi zich in het algemeen nog onvoldoende toe verhoudt. Het gaat daarbij ook om die onderwerpen die raken aan de kleinere schaalniveaus van de architectuur, die in de heroriëntatie van de komende jaren op de grote landelijke en regionale opgaven, verder onder druk komen te staan. De vestiging in Maastricht wint uitdrukkelijk in belang als het aan een dergelijke opdracht kan voldoen, zeker indien dat gebeurt binnen hetzelfde thematische paradigma waarin het NAi zijn programma de komende jaren ontwikkelt, te weten binnen onderwerpen als wonen, veiligheid, duurzaamheid, participatie en dialoog binnen een op innovatie gerichte aanpak. Het Europees perspectief is daarbij per definitie richtinggevend. Op die manier wordt recht gedaan aan de bijzondere positie van de instelling als een vooruitgeschoven post in de Euregio en Europa, en uiteraard ook aan de symbolische rol die Maastricht speelt in het collectieve geheugen van de Europeaan. Wij menen met dit internationale perspectief een passend vervolg te kunnen geven aan de eerste jaren van NAi Maastricht. Een perspectief die tevens tot uitdrukking zal komen in de naamgeving van dit internationale platform, te weten NAi/Bureau Europa.

Voor het zover is, zullen echter enkele zakelijke en organisatorische onevenwichtigheden moeten worden opgeruimd:

1. Een eigen profiel voor het NAi Maastricht impliceert een grotere zelfstandigheid t.o.v. de moederorganisatie in Rotterdam. Het netwerk, het enthousiasme, de kennis van de doelgroep, de korte organisatorische lijnen, het zijn allemaal punten die het beste tot hun recht komen indien de organisatie lokaal wordt aangestuurd en de bestuurlijke eindverantwoordelijkheid lokaal wordt gedragen. Daarom wil het NAi het lopende jaar 2008 benutten voor het vaststellen van de goede juridische onderlegger voor deze aanpak en haar

inhoudelijke inbreng en verantwoordelijkheid puur op inhoud vastleggen. Een en ander zal worden geconcretiseerd door middel van een drietal tentoonstellingen per jaar, steeds georganiseerd rond een jaarlijkse thematiek. NAI Maastricht zal tevens doorgaan met publieksactiviteiten als lezingen en debatten, gelieerd aan de presentatie van dat moment. Naast deze lezingen vinden er in ieder geval een tweetal symposia / congressen per jaar plaats in samenwerking met (lokale) partners. Er vindt momenteel reeds afstemming plaats met verschillende lokale architectuurinitiatieven als Topos, het Vitruvianum, maar ook met de BNA, de Academie van Bouwkunst en de Academie Beeldende Kunst in Maastricht. NAI Maastricht zal ook verder gestalte geven aan haar educatieve activiteiten.

2. NAI Maastricht dient de komende jaren een aantal paradoxen in de materiele organisatie op te ruimen. Het NAI Maastricht kent bijvoorbeeld een prachtige presentatieruimte, zonder de vereiste kantoorfaciliteiten, vergaderruimte en technische ruimtes en functioneert tot op heden en als dependance en als autonome presentatie-instelling, waarbij tegelijkertijd zowel een artistieke en programmatische afhankelijkheid als een zekere inhoudelijke zelfstandigheid werd verondersteld. Voor de voornoemde inhoudelijke aanpak zijn enkele aanvullende investeringen in de locatie vereist..

Tegelijkertijd prijst het NAI zich gelukkig dat er in de verhouding publieke/private middelen bij de financiering van de eigenstandige locatie en organisatie door de inbreng van Vesteda, naast die van de Gemeente Maastricht en de Provincie Limburg, veel is bereikt. Deze voor Nederland zeldzame verhouding, die ook aan de basis staat van de oprichting van het NAI Maastricht, geeft aan het NAI Maastricht een additionele legitimiteit. Het NAI Maastricht kan niet alleen om niet van haar locatie gebruik maken, ook haar huidige tentoonstellingsbudget wordt voor 25% door Vesteda als private partij gefinancierd.

2.3 De toekomst van Platform NAI: Verbinden, inspireren, opiniëren

Sectorinstituut

Behalve als museale omgeving en een omvangrijk archief, manifesteert het NAI zich ook als centrum voor architectuureducatie, als podium voor debat, als website, tijdschrift, internationaal promotor en matchmaker, onderzoekscentrum, gastheer voor zusterorganisaties, ontmoetingsplek, netwerkorganisatie, woordvoerder in het architectuurbestel, partner in een scala van samenwerkingsprojecten en als winkel.

Het merendeel van deze activiteiten had tot nu toe de status van randprogrammering (bij de tentoonstellingen). Met de cultuurpolitiek gemotiveerde benoeming van het NAI tot sectorinstituut is echter de tijd gekomen al deze flankerende activiteiten een duidelijkere eigen positie te geven binnen het instrumentarium van het NAI. Juist door de veelheid van verbindende, agenderende, ondersteunende en didactische activiteiten, kan het NAI de rol aan die er nu cultuurpolitiek voor hem is weggelegd. Het is daarbij wel noodzakelijk dat dit palet de komende jaren zelfbewuster, ambitieuzer en meer integraal ontwikkeld wordt en op enkele punten wordt versterkt. Het NAI wil daarmee zorgen binnen enkele jaren door de hele sector niet alleen als sectorinstituut te worden erkend, maar ook als zodanig te worden benut. Hieronder volgen de belangrijkste voorgenomen impulsen.

Educatie

Een van de belangrijkste instrumenten om te leren wat architectuur is en kan zijn, zijn de educatieve activiteiten. Het is hier dat het NAI investeert in de cultuurparticipatie van de toekomst. Het uitgangspunt is daarbij altijd in eerste instantie de eigen leefomgeving. Het begrijpen van onze gebouwde omgeving begint bij goed kijken en het verkrijgen van inzicht in het maken. Een belangrijke leidraad voor de educatieve activiteiten is de samenwerking met het onderwijs. Het NAI heeft voor een educatieve lijn gekozen die daar specifiek bij aansluit. Waar mogelijk worden ook de individuele bezoekers bediend. Rondleidingen voor groepen en de multimedialgide voor individuele bezoekers helpen het publiek specifieke onderwerpen én de algemene missie van het NAI beter te begrijpen.

De educatieve programma's binnen en buiten het NAI geven bij uitstek gestalte aan het thema 'dialoog', een kernthema voor de komende jaren. In de ontwikkeling van deze programma's staat het bevorderen van interactiviteit voorop. Door middel van een activerende didactiek in de programma's voor kinderen, primair en voortgezet onderwijs maken deelnemers architectuur zich eigen zodat ze deel kunnen gaan nemen aan het gesprek over de inrichting van hun eigen leefomgeving. De programma's starten met het bewust worden van de invloed die de omgeving op iedereen persoonlijk heeft, geven dan inspiratie hoe het anders kan, waarna de deelnemers zelf aan de slag gaan. In de komende

jaren ontwikkelen we deze activerende didactiek door naar jongeren, studenten en volwassenen zodat deze benadering ten goede komt aan alle publieksgroepen van het NAI.

In de communicatie is het van groot belang nog meer dan voorheen naar buiten te treden en het bezoek aan het NAI te verbinden met de dagelijkse realiteit om ons heen. In een actieve samenwerking met lokale partners en projecten op locatie wordt daarnaast een groter en specifiek publiek bereikt. Dit gebeurt onder meer door het stimuleren van projectonderwijs in Rotterdam en door met Spacesoup te investeren in lokale knooppunten die projectonderwijs gaan verzorgen. Spacesoup kan bovendien een internationale dimensie krijgen door uitwisselingsprogramma's voor docenten en lokale architectuurcentra op te zetten. Een andere belangrijke factor in een groter publieksbereik is het gebruik van specifieke media voor kinderen: kinderboeken, kinderlezingen en wellicht een kinderuniversiteit. Daarnaast wordt een begin gemaakt met het inzetten van locatieve media. Kortom, een bezoek brengen aan het NAI wordt onderdeel van een keten aan ervaringen en dit vergroot het leereffect.

Een andere ontwikkelingslijn voor educatie wordt gevonden door kunst en creativiteit die eigen zijn aan het vak architectuur te verbinden aan de leergebieden 'eigen omgeving' in het primair onderwijs en 'mens en maatschappij' in het voortgezet onderwijs. Naast het stimuleren van probleemoplossend vermogen, komt de organisatie van ruimte centraal te staan in de ontwikkeling van programma's en wordt ook het thema 'wonen' belangrijk. Er zijn redenen genoeg om architectuureducatie een plaats te geven in de kerndoelen van het onderwijs. Hiertoe zal met het Ministerie van OC&W een gesprek worden geopend.

Lezingen en debatten

Het NAI heeft een landelijke platformfunctie in het presenteren van actuele ontwikkelingen en het stimuleren van een publiek debat over ruimtelijke ordening, fysiek erfgoed en gebouwde identiteit. Het publieke programma is geïnitieerd om een podium te bieden voor verspreiding van informatie over het vakgebied, het voeren van het debat over architectuur in de breedste zin van het woord en het tonen van initiatieven op het gebied van architectuur en ruimtelijke planning, vaak in samenwerking met externe partijen. Het programma bezit voor zowel de geïnteresseerde leek als voor de kenner een aantrekkelijk aanbod.

Het lezingen- en debattenprogramma richt zich meer dan voorheen op de missie van het NAI in het algemeen, met name waar dit inspeelt op de toekomstige bouwopgave. Veel bijeenkomsten zullen in het teken staan van de vraag hoe het vermogen van de architectuur kan worden verbonden met belangrijke maatschappelijke kwesties en de effecten van globalisering op architectuur en de ruimtelijke inrichting. De inzet van het programma is het tonen van visies, agenda's, ideeën op verschillende schaalniveaus, zowel

nationaal als internationaal. Het NAI is bovendien nieuwsgierig naar de cross-overs, naar de ontmoetingsplekken van verschillende disciplines en naar de verschillende verschijningsvormen van architectuur die hieruit voortvloeien. Hiervoor raadpleegt het NAI partijen buiten de architectuur op het gebied van technologie, economie, sociaal-maatschappelijke kwesties. Het NAI wil een podium bieden aan gerenommeerde sprekers en aandacht geven aan allerlei activiteiten, die mogelijk nog geen grote bekendheid genieten, maar wel door hun creatieve en analyserende vermogen humanitaire, duurzame en soms ook grappige oplossingen aandragen. Het NAI is hierbij actief op zoek naar nieuwe formules van kennisoverdracht en onderzoekt andere manieren van debatteren, waarbij zowel de vakwereld als de geïnteresseerde leek geïnformeerd, uitgedaagd en verrast kan worden.

Digitaal domein

Het NAI wordt steeds vaker via het web bezocht om redenen die niets meer met het voorbereiden van een bezoek aan het gebouw te maken hebben. Het gaat ofwel om surfers die bij het NAI op zoek zijn naar interessante architectuurinformatie, ofwel om onderzoekers die verwachten ook via internet het NAI te kunnen raadplegen.

Voor de eerste groep is er inmiddels veel content beschikbaar. Historische informatie over de geschiedenis van het NAI, achtergronden bij activiteiten, webtentoonstellingen, blogs. Deze service zal de komende jaren verder worden uitgebreid en actueel gehouden.

Voor de andere groep zal najaar 2008 het eerste deel van het nieuwe Collectie Informatiesysteem (CIS) zijn opgeleverd. Via de website is dan een aanzienlijk groter deel van de collectie doorzoekbaar. Het webteam streeft ernaar het CIS niet alleen als zoekstelsel te gebruiken, maar zoveel mogelijk verbanden te leggen tussen andere inhoud en de collectie(-informatie) en programma's, subsites en pagina's te ontwikkelen op basis van CIS-info.

Maar een louter op service gericht digitaal beleid is niet genoeg. De ontwikkelingen op het web zelf gaan razendsnel en een actieve en alerte culturele organisatie als het NAI wil hier zelf een rol in spelen. Daarom zijn er voor de komende jaren ambitieuze taakstellingen geformuleerd met betrekking tot internet.

1. De website is een uitstekend platform waarmee de kennisproductie van curatoren en conservatoren zelfstandig publiek kan worden gemaakt: essays, bijzonder beeldmateriaal, literatuur(opgaven), verwijzingen, links etc. Nu tentoonstellingen na afloop ook op de website gearchiveerd worden, blijft ook deze kennis bewaard en beschikbaar.

Hetzelfde gaat op voor lezingen en activiteiten; alle activiteiten worden aangekondigd op de website, maar verdwijnen hierna weer omdat het niet zinvol is een aankondiging van een afgelopen activiteit te archiveren. Daarom

zullen de komende tijd ook beeld- en geluidsbestanden aan worden geboden via de website.

2. Steeds meer worden naast informatie ook diensten en producten aangeboden via de website (inschrijven voor lezingen, online betalingen). Ook wordt steeds vaker via of in connectie met de website contact met geïnteresseerden gelegd (maandmailing, lezingen-updates, persberichten met beeldbank). Deze kant van de website en digitale communicatie zal een solide plek krijgen in de organisatie. Daarnaast zullen de mogelijkheden voor een e-ticketshop/webwinkel worden uitgewerkt.

3. Het NAI houdt zich bij uitstek bezig met ruimtelijkheid in de breedste zin van het woord, dus ook met de invloed van nieuwe media op de wijze waarop mensen hun ruimte organiseren en ervaren. Je kunt tevens stellen dat architectuur de arena biedt van de culturele transformatie die met digitalisering gepaard gaat. Vanaf 2009 zal, indien de middelen het toelaten, daarom steeds meer geëxperimenteerd worden met geolocatie, locatieve media en andere navigatietechnologie, waarmee de aanwezigheid en culturele betekenis van het NAI op andere wijze gestalte zal krijgen.

4. Het is niet meer voldoende alle aandacht alleen op de eigen website en database te richten. Binnen de dynamiek van het net waarin “many to many” de norm is, gaat het om het meedoen op plekken waar veel ‘traffic’ is. De webredactie van het NAI zal actiever worden in het sporen nalaten van het NAI op user-generated sites en zo de aanwezigheid van het NAI in de blogosfeer vergroten.

Met deze voornemens wenst het NAI zich in het hart van de e-cultuur te plaatsen en de architectuur op het breukvlak van fysieke en virtuele realiteit prominent te positioneren.

Tijdschrift

Het NAI wordt in de hele wereld erkend als voorbeeldstellend instituut. Het produceert door zijn vele activiteiten veel kennis. Het heeft een leidende positie in een groot internationaal kennisnetwerk. Het heeft bovendien een missie om het besef van en de waardering voor de centrale rol van architectuur in onze cultuur te stimuleren. Daarom is het van belang dat er ook middelen worden gehanteerd die deze kwaliteiten een grote verspreidingsgraad kunnen geven. Een tijdschrift is hierbij een voor de hand liggende, maar binnen het huidige NAI onvoldoende ontwikkeld medium. Indien daar middelen voor beschikbaar komen, zal dit medium het niveau krijgen dat passend is bij het NAI. Daarmee zal met een relatief bescheiden investering de internationale resonantie van het NAI sterk worden gestimuleerd.

Inhoudelijk zal dit tijdschrift zich ook moeten verstaan met het bestaande en zeer dichtbevolkte medialandschap. Een tijdschrift dat uit hoofde van of geassocieerd met het NAI verschijnt, zal dan ook dicht bij de kern van dit beleidsplan moeten blijven, dat wil zeggen op het snijvlak van opgave en ontwerp. De wisselwerking tussen deze twee krachten bij de inrichting van de ruimte om ons heen zou daarom tot de kern van het redactionele beleid moeten

behoren. Het tijdschrift dient daarmee eerst en vooral een publieke en culturele zaak, namelijk het verbinden van maatschappelijke urgenties met ideeënrijkdom en talent binnen het ontwerp. Door deze invalshoek te benadrukken, zal het tijdschrift geen gevaar voor marktconcurrentie moeten vormen.

Aangezien een tijdschrift op het vereiste internationale en grafisch vereiste niveau een substantieel economisch risico met zich meedraagt, is niettemin van belang de exploitatie van het blad extern te organiseren.

Een bijdrage wordt gevraagd voor contentontwikkeling, fotokosten, redactionele capaciteit en externe auteurshonoraria.

Internationaal

In internationaal perspectief is het NAI het vlaggenschip van het Nederlandse ontwerp. Ontwerpers en musea kennen het NAI, ze willen zaken doen met het NAI, ze bezoeken het NAI in Rotterdam, in Maastricht en op alle internationale locaties waar het NAI zijn activiteiten ontplooit. Maar ook in Nederland is de rol van het NAI als boegbeeld naar het buitenland erkend en gewaardeerd. Vanuit de analyse waar dit beleidsplan mee begint, zijn we voornemens deze rol binnen de geschetste dynamiek uit te bouwen en te blijven zoeken naar kansen, inspiratiebronnen, dialoog en een hoogwaardige representatie van het ontwerp en het ruimtelijk talent dat in Nederland in ruime mate voorhanden is. De huidige internationale culturele dynamiek en de voortschrijdende globalisering bieden tal van kansen voor het NAI zijn internationale profiel aan te scherpen. De overheid zou, indien ze deze ambitie wil delen, kunnen helpen instrumenten te ontwikkelen die de Nederlandse architectuur een nieuwe impuls kunnen geven in dit internationaal perspectief. Het NAI wil graag een sleutelrol vervullen in het niet alleen helpen ontwikkelen van deze instrumenten, maar daar ook mee aan de slag te gaan. Het is van belang daarbij in gedachten te houden dat deze projecten zullen worden ontwikkeld vanuit het nieuwe inhoudelijk kader voor de komende vier jaar. Aan de ene kant betreft dit de weerklink van dit kader in de reguliere activiteiten zoals reizende tentoonstellingen en debatten, bezoekersprogramma en statelijke presentaties, waarvoor de komende jaren structurele financiering moet worden gevonden (voorheen projectgebonden gefinancierd door de Ministeries van OC&W en BuZa). Aan de andere kant gaat het om intensiveringen die mede worden ondersteund door het Ministerie van EZ, uit hoofde van de nieuwe “Regiegroep Design/Mode/Architectuur), die interdepartementaal is opgezet. Binnen dit nieuwe kader kan de sprong worden gemaakt naar een vraaggestuurd buitenlandbeleid waarin het NAI een rol als matchmaker kan vervullen tussen behoeften op internationale markten en de expertise in de Nederlandse bouwkolom. Immers, het NAI heeft uit hoofde van zijn centrale positie tussen enerzijds de Nederlandse ontwerpgemeenschap, ontwikkelaars, bouwers, onderzoekers, en anderzijds de internationale opdrachtgevers, ambassades en handelsposten, een stevig uitgangspunt voor een stimulerende rol bij het signaleren en ontwikkelen van reële marktkansen voor het Nederlandse

ontwerp. Hier zal dus het snijvlak van opgave en ontwerp mogelijk kunnen leiden tot daadwerkelijk nieuwe productie.

In het verlengde hiervan wil het NAI ook een rol spelen binnen het perspectief van 'De Kracht van Cultuur' waarin cultuur als een belangrijk element wordt gezien van de Nederlandse ontwikkelingsbijdrage. Tot slot ziet het NAI voor zichzelf ook een rol weggelegd in het uitdragen van een sterke culturele Nederlandse traditie waarin openheid, nieuwsgierigheid, tolerantie en collectieve waarden door de architectuur belichaamd worden.

Toekomstonderzoek

Kern van dit beleidsplan is de veronderstelling dat de opgave niet zonder ontwerp kan en het ontwerp niet zonder de opgave. Er moet daarbij echter worden vastgesteld dat niet elke opgave altijd meteen wordt herleid tot opdrachten. Vaak duurt het jaren voordat een maatschappelijk gevoelde urgentie zich heeft vertaald naar opdrachtgevers die zich probleemeigenaar voelen, naar budgetten om deze kwesties aan te pakken, naar locaties die ervoor worden ingericht etcetera. Omdat de architectuur nu eenmaal meestal tot stand komt in dit soort opdrachtgebonden situaties, heeft ze het van nature moeilijk reeds vroeg op het toneel te verschijnen en blijft ze vaak gevangen in een reactieve houding. Daarmee blijven kansen voor de architectuur om in nog niet voorgeprogrammeerde omstandigheden een rol te spelen onbenut en blijven vraagstukken die de architectuur meer culturele legitimiteit zouden kunnen verlenen ongeadresseerd.

Het NAI wil graag bijdragen deze kloof tussen potentieel en praktijk te overbruggen door binnen diverse samenwerkingsprojecten ruimte te scheppen voor toekomstonderzoek omwille van de lange termijn belangen van de architectuur. Naast het hebben van bronnen, het tonen van werk en het reflecteren daarop, is het NAI ook een plaats waar kan worden gespeculeerd, geëxperimenteerd en getest vanuit een grote nieuwsgierigheid naar nieuwe kansen voor de architectuur.

Momenteel zijn er reeds enkele instrumenten voor dit werk beschikbaar. Het NAI biedt onderdak aan de Bakema Stichting waar één maal per jaar een jonge onderzoeker het potentieel van architectuur bij het adresseren van maatschappelijke kwesties kan demonstreren. Het NAI werkt met sommige partners samen aan projecten die beginnen met research maar eindigen met concrete bouwplannen. De komende jaren wil het NAI, indien het daartoe in staat wordt gesteld, deze incidentele voorbeelden van toegepast onderzoek meer structuur geven door nieuwe coalities aan te gaan met voor de hand liggende partners zoals het Fonds Beeldende Kunst, Vormgeving en Bouwkunst en (buitenlandse) architectuuropleidingen. Alsdus kan het NAI bijdragen aan de actieradius van de architectuur en de uitbreiding van het mandaat waar deze discipline voor kan staan

NAi in Coalitie met....

Het NAI heeft uit hoofde van zijn brede taakstelling en activiteitenpalet, nationaal en internationaal reeds een zeer omvangrijk institutioneel netwerk. Vanuit de erfgoedsector, vanuit de museumwereld, vanuit de ontwerpgemeenschap, vanuit de bouwkolom, vanuit het onderwijs, vanuit de wetenschap, vanuit de media, vanuit de maatschappelijke organisaties, vanuit het architectuurbeleid, vanuit de overheid, kortom vanuit een breed maatschappelijk kader kunnen relaties en partners van het NAI worden genoemd. Het moet echter gezegd dat veel van deze contacten incidenteel zijn. Het NAI is voornemens de komende jaren zijn netwerk niet alleen te verstevigen en uit te breiden alsmede het lange termijn karakter te cultiveren, maar ook energie te steken in het onderling bijeenbrengen van partners. Tevens wil het NAI meer doen aan het onderling bijeenbrengen van zijn partners die elkaar zonder het NAI wellicht niet snel zouden vinden. Via netwerkbijeenkomsten, via het actief benutten van de platformfunctie van het NAI, via een intensief contact met de NAI Circle, de NAI Vriendenvereniging, alsmede de vele partijen die betrokken zijn bij losse projecten, kan het NAI een rol van verbinder en matchmaker vervullen. Dit alles tezamen kan worden gezien als een strategie waarin het NAI niet alleen wordt gezien als een locatie waar een scala aan activiteiten plaatsvindt, maar ook als een geloofwaardige coalitiepartner die activiteiten die in de geest van de missie van het NAI worden ondernomen, helpt realiseren

2.4 De toekomst van Bedrijf NAI

Tot slot van dit beleidsplan is het belangrijk in te gaan op de materiële en organisatorische middelen waarmee het NAI bovenstaande taken dient uit te voeren. Hier zien we verscheidene spanningen optreden tussen de taken van en verwachtingen jegens het NAI en wat daarvan feitelijk kan worden waargemaakt.

Marketing & Communicatie

Tot op heden bestaat de Marketing & Communicatie van het NAI uit het ondersteunen van de afzonderlijke activiteiten. Met deze manier van werken willen we, met een zo groot mogelijke spreidingsgraad, doorgaan, maar daar zal iets bij moeten komen dat de missie van het NAI in het algemeen verder uitdraagt. Nu er wordt gekozen voor een duidelijke drieslag van Archief, Museum en Platform onder de paraplu van één sectorinstituut, is het zaak dit profiel sterk in de markt te zetten.

Intern zal dit gebeuren door de introductie van een zogenaamde 'brandguide'. Deze handleiding zal een houvast geven bij alle programmatische, communicatieve en beleidsmatige besluiten die in de geest van de lange termijn visie van het NAI moeten worden genomen.

Extern zal het NAI zich door middel van een campagne aan een breed publiek in Nederland willen presenteren als hét podium voor het debat over de toekomstige inrichting van Nederland. Deze campagne zal voor een goed effect multimediaal moeten zijn, dat wil zeggen inclusief de inzet van internet, kranten, tijdschriften, televisie, publieke events, advertenties en eventueel commercials. Inhoudelijke presentaties van delen van de collectie op bepaalde knooppunten in ons land, zouden een goed middel zijn om grotere, ook internationale, publieksgroepen kennis te laten nemen van de Rijkscollectie Nederlandse Architectuur: een bescheiden tentoonstelling of presentatie op Schiphol en zichtbaarheid op de grotere NS-stations van ons land zijn mogelijkheden die het NAI al een tijdje overweegt.

Sponsoring en ondernemerschap

Het NAI heeft de afgelopen jaren vooruitgang geboekt in het anders benaderen van de sponsormarkt. Ten eerste is de NAI Circle in het leven geroepen, een informeel gezelschap van beslissers uit de bouwkolom. Deze groep mensen (ontwikkelaars, aannemers, fabrikanten, consultants etc.) geeft het NAI behalve advies soms ook een sponsorbijdrage aan specifieke projecten. Ten tweede is er vooral sinds 2007 een flinke stap gemaakt in het aangaan van langjarige partnerships met bedrijven, een tendens die zich voort zal zetten. Wel moet hierbij worden aangegeven dat een belangrijk deel van de bijdragen voortkomend uit partnerships in specifieke activiteiten gaan zitten die weliswaar vanuit het algemeen programma van het NAI goed beargumenteerbaar zijn, en dus geen soelaas bieden voor de algemene

middelen. Niettemin is verdere ontwikkeling van deze vorm van financiering beloftevol.

Een andere mogelijkheid van het NAI tot het genereren van nieuwe bronnen van inkomsten is een ambitieus 'sales' beleid. Mede in het licht van het advies "Meer draagvlak voor cultuur" van de commissie Sanders, zal het NAI in de komende beleidsperiode de diverse mogelijkheden op dit vlak serieus onderzoeken. Te denken valt aan het uitbreiden van de boekhandel, het openen van een webwinkel, het leveren van speciale kennisdiensten, matchmaking, verhuur en dergelijke.

Het moge duidelijk zijn dat het NAI de harde noodzaak van sponsoring onderkent. Ook als er vanwege het goed kunnen uitvoeren van de kerntaken overheidsmiddelen zouden bijkomen, blijft de noodzaak van aanvullende sponsoring bestaan.

Het NAI en ICT

Zowel voor collectiedigitalisering als voor presentatietaken is ICT van vitaal belang.

Het digitaliseren van archiefstukken en het verzamelen van digitaal materiaal stelt hoge eisen aan de kwaliteit van de technische infrastructuur van de ICT. Het NAI zal op korte termijn een informatiearchitectuur moeten ontwikkelen die het instituut in staat stelt op grote schaal te gaan digitaliseren en digitaal te verzamelen. Belangrijke onderwerpen als digitale duurzaamheid, het toevoegen van metadata, digital workflow, etc. zijn daarbij aan de orde.

Het toegankelijk maken en delen van deze informatie in het digitale domein en daaraan verbonden netwerken en structuren stelt hoge eisen aan de beschikbaarheid van de informatie en de bandbreedte waarover het NAI en de gebruikers kunnen

beschikken. Als toonaangevend onderzoeksinstituut en belangrijke leverancier van digitale diensten en producten voor onderzoekers moet het NAI aansluiting vinden op snelle netwerken, zoals SURFnet, met aansluitingen op de grote internationale researchnetwerken (Abilene, Géant, APAN, etc.). Zo krijgen niet alleen universiteiten, hogescholen en individuele studenten toegang, maar is ook samenwerking mogelijk bij onderzoeksprojecten in (internationaal) teamverband.

In 2007 is in het NAI het Digitaal Platform opgericht. In dit platform zijn medewerkers van de afdelingen en teams vertegenwoordigd welke betrokken zijn bij digitalisering, de digitale informatievoorziening en ICT. Het Digitaal Platform is verantwoordelijk voor de coördinatie van de inzet van de ICT, afgestemd op de organisatiestrategie en de bedrijfsprocessen van het NAI. Voorjaar 2008 wordt door het Digitaal Platform met een informatieplan opgesteld. Dit plan bevat een beschrijving van een model voor de informatiearchitectuur en de daarbij behorende technische infrastructuur. Het informatieplan dient daarbij als leidraad bieden voor alle ICT ontwikkelingen op het gebied van (collectie) digitalisering en innovatie van de informatiesystemen.

NAi als gebouw

Het NAi gebouw in Rotterdam is inmiddels 15 jaar oud en is sindsdien uiterst intensief gebruikt. Destijds werd het behoorlijk precies ontworpen voor een tweeledig programma (archief en presentatie) dat, door de dynamiek van de tijd, niet meer hetzelfde is. De geslotenheid van de Collectievleugel heeft het nadeel van een geringe publieke herkenbaarheid van deze functie van het NAi. Een aantal functies, met name educatie en de lezingen en debatten, kunnen moeilijk worden uitgebouwd vanwege ruimtelijke en facilitaire problemen. Ook het principe van goed museaal gastheerschap wordt regelmatig gefrustreerd door ruimtelijke en akoestische problemen. Tot slot kan gezegd worden dat de ikoonwaarde van het NAi gebouw als baken van de Nederlandse architectuur baat zou hebben met een vrije omgang met het bestaande, door interventies, toevoegingen en nieuwe ontwikkelingen te beproeven. Er zal de komende jaren moeten worden geïnvesteerd in het gebouw om de publieke functies up-to-date te houden en de aantrekkelijkheid van het NAi als verblijf- en werkruimte te vergroten.

Het groot onderhoud van het NAi-gebouw blijft ook in de komende beleidsperiode een punt van zorg. De autonome kostenstijgingen in combinatie met gelijkblijvende budgetten nopen tot temporisering van investeringen en onderhoudsprogramma's. Op korte termijn zijn een aantal grote technische installaties aan vervanging toe. Het algemeen onderhoud van het interieur, daken en gevels vergt steeds meer aandacht en hogere kosten.

De huidige milieueisen en ARBO wetgeving verhouden zich in steeds mindere mate tot het gebouw en de installaties. In het groot onderhoudsplan moet daarom rekening worden gehouden met voorzieningen die bijvoorbeeld betrekking hebben op geluidsoverlast van koelmachines, ARBO eisen t.a.v. klimaatomstandigheden en veiligheid.

Risicobeheer, beveiliging en preventie krijgen in de komende beleidsperiode prioriteit, vooral met het oog op de rijkscollectie die het NAi beheert. In samenwerking met andere Rotterdamse museuminstellingen is een preventienetwerk veiligheidszorg opgericht. In 2007 is een uitgebreide risico-inventarisatie en -analyse uitgevoerd door o.a. het Erfgoedhuis Zuid-Holland. Ook de Erfgoedinspectie heeft in dit verband kritisch gekeken naar de stand van zaken in de depots en archieven. De aanbevelingen uit de verschillende rapportages hebben geleid tot een plan van aanpak, de daarbij behorende acties zijn opgenomen in het plan voor groot onderhoud en het collectiebeheerplan. Het NAi verwacht de komende tijd ook een calamiteitenplan voor zijn collectie te kunnen implementeren.

3. Organisatie en bestuur

De grote opgave voor de interne bedrijfsorganisatie is iets te doen aan de almaar oplopende spanning tussen de publieksverwachtingen en cultuurpolitieke eisen jegens het NAI enerzijds, en de mogelijkheden van de structurele financiering, de personeelscapaciteit en de materiële voorzieningen anderzijds. Veel tijd en energie gaat verloren met het managen van wat in feite een structurele discrepantie is tussen de groei der verwachtingen en de gelijkblijvende of zelf verminderende mogelijkheden.

Wat de Raad van Toezicht betreft zal ook de komende jaren rekrutering van leden gebaseerd zijn op de brede architectuurdefinitie die het NAI hanteert. Het NAI streeft transparantie na en blijft ontwikkelingen op het gebied van cultural governance alert volgen.

